

Heraldische ex libris van enkele leden van de familie de Castro y Toledo

Pieter Donche

DE FAMILIE DE CASTRO¹ IN OOST-VLAANDEREN² (Dendermondse, Oudenaarde, Land van Waas) was van oorsprong, zoals de naam al doet vermoeden, een Spaanse familie waarvan een Diego (Jacob) Sanchez de Castro in 1603 als militair, na een opleiding die traditioneel in de Spaanse bezittingen in Italië gebeurde, naar de Spaanse Nederlanden was gestuurd.

Hij was geboren te San Cebrián in *Castilla la Vieja*³ in 1584. Hij was eerst gestationeerd in het fort van Philippeville bij Namen en werd later gouverneur van het fort Sas van Gent. Te Philippeville huwde hij, na contract van 12 juli 1618 met Joanna Lopez de Toledo y Gantau, dochter van Francisco (dan al overleden als luitenant-generaal te Manilla, Filippijnen in 1615) en Catharina de Bayart *gezegd* Gantau, een familie uit Atrecht (Arras, Spaanse Nederlanden). Hun afstammelingen ondertekenden met hun naam op meerdere manieren: de ene keer als *de Castro y Toledo*, dan weer als *Sanchez de Castro y Toledo*, maar als het wat korter mocht gewoon als *de Castro* eventueel gevolgd door de naam van hun voornaamste heerlijkheid (*Puyvelde, Sombeke*).

Diego Sanchez de Castro doorliep een succesvolle militaire loopbaan. In 1627 werd hij gouverneur van Sas van Gent (nu deelgemeente van Terneuzen). Samen met Hulst was dit het belangrijkste bolwerk van de Spaanse frontlinie tegen de Republiek van de Noordelijke Nederlanden. Daar ontwierp en bouwde hij een ketting van forten tussen Sas van Gent en het 20 km verder gelegen Hulst om een segment van de grens te beschermen. Als gouverneur was hij tevens bevelhebber van de compagnieën die daar in de garnizoenen verbleven. In 1637 werd hij benoemd tot gouverneur van de stad en het kasteel van Gulik (D: *Jülich*, Fr. *Juliers*), hoofdstad van het gelijknamige hertogdom in het Rijnland. Maar al in 1638 vroeg hij, allicht om gezondheidsredenen, terug te mogen keren naar Sas van Gent wat hem werd toegestaan. Bij patentbrieven van 13 juni 1638 kreeg hij de rang van *maestre de campo* (kampoverste, kolonel), maar hij overleed zeven maanden later op 10 januari

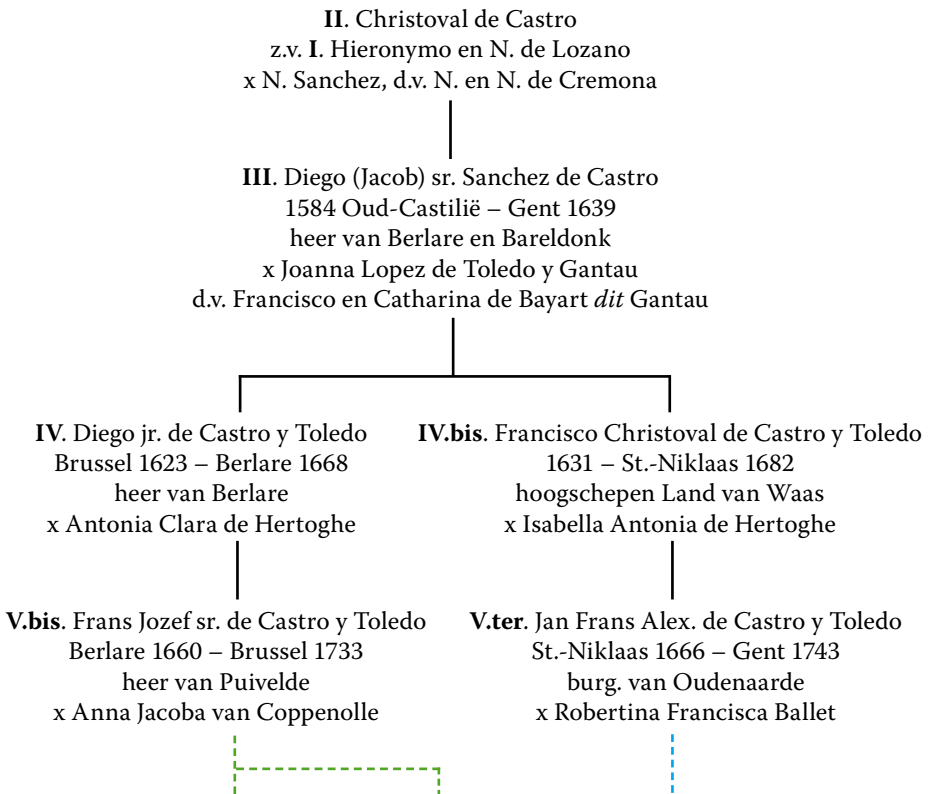
1639. Hij werd begraven in de kerk van het klooster der dominicanen te Gent ('Het Pand' in Onderbergen in het volle stadscentrum) onder een witmarmere grafzerk. Een achterkleinzoon, Frans Jozef jr. de Castro, maakte er een mooie tekening van⁴:

In 1630 had hij de kans gegrepen om een heerlijkheid te verwerven. Uit geldnood omwille van de vele langdurige oorlogen had de Spaanse kroon immers een hele reeks heerlijkheden die haar toebehoorden te koop gesteld (in feite ‘verpand’: verkoop met recht op terugkoop). Hij kocht de heerlijkheid van Berlare bij Dendermonde (met hoge justitie) en de kleinere heerlijkheid Bareltonk in het gehucht Donk van Berlare.

Het familiewapen de Castro is een sprekend wapen: een burchttoren. *Castro* stamt uit het Latijnse ‘castrum’, een kampplaats van Romeinse legioenen, later gebruikt voor een kasteel als militair bolwerk (vgl. met *van de Castelee* in het Nederlands).

Diego’s afstammelingen verspreidden zich over Berlare, Dendermonde, Gent, St.-Niklaas, Waasmunster-Sombeke, Oudenaarde maar hadden vaak ook een woning te Brussel.

VI. Frans Jozef jr. de Castro
 St.-N. 1688 – St.-N. 1766
 heer van Puivelde
 x Maria Cath. P. A. de Neve
*samensteller van een kroniek
 van het Land van Waas,
 verzameling genealogieën,
 verzameling kwartierstaten,
 wapenboek Zuid. Nederlanden,
 enz..*

VI.bis. Antoon Fr. Joz. de Castro
 Brussel 1690 – Sombeke 1787
 heer van Sombeke
 x Joanna Maria Th. Laureyns

V.ter.3. Eug. Ignat. de Castro
 Oudenaarde 1696 – Gent 1762
 lic. in de rechten
 kanunnik St.-Baafs Gent
*samensteller handschrift
 kanunnikessen Maubeuge,
 enz...*

VI.bis.1. Jacob Ant. de Castro
 St.-N. 1718 – 1767
 heer van Sombeke
 kanunnik te Waasmunster
*samensteller verzameling grafschriften
 en een kroniek van het Land Van Waas*

In de eerste helft van de 18de eeuw waren twee van zijn achterkleinzonen, Frans Jozef jr. de Castro en Eugenius Ignatius de Castro en een achter-achterkleinzoon Jacob Antonius de Castro actief op gebied van genealogie, heraldiek, streekgeschiedenis en in het optekenen en verzamelen van grafschriften. Ze hadden allicht alle drie een uitgebreide boekenverzameling.⁵

Frans Jozef jr. de Castro (Sint-Niklaas 1688 – Sint-Niklaas 1766, die ook tekende als *de Castro y Toledo* of *de Castro Puyvelde*) studeerde aan de universiteit te Leuven. We vinden er zijn inschrijving in 1706-07 maar nog eens in 1713-14⁶. Nadat zijn vader Frans Jozef sr. de Castro in 1719 aan zijn ambt van hoogschepen van het Land van Waas had verzaakt, kwam hij in zijn plaats in dit bestuurscollege. Hij had er een loopbaan van nog 42 jaar. Hij is vooral bekend gebleven voor zijn samenstelling van een uitgebreide historische kroniek van het Land van Waas⁷. Minder bekend zijn zijn genealogische en heraldische handschriftelijke werken waarvan er meerdere bewaard bleven, maar verspreid zijn over allerlei plaatsen⁸.

Eugenius Ignatius de Castro (Oudenaarde 1696 – Gent 1762) werd als student te Leuven ingeschreven tussen aug. 1715 en febr. 1716⁹ en werd licentiaat in de rechten, priester en daarna gegradueerd kanunnik. Hij was eerst vanaf 1721 verbonden aan het kapittel van de O.-L.-Vrouwkerk te Kortrijk en vanaf 1729 tot aan zijn dood aan het kapittel van de Gentse St.-Baafskathedraal. Vanaf 1751 was hij twee jaar schatbewaarder van dit kapittel. In 1753 werd hij groot-cantor. Hij was ook meerdere jaren afgevaardigde van de Gentse clerus

in de Staten van Vlaanderen. Hij zou het aanbod om bisschop van Ieper te worden afgeslagen hebben. Hij voerde een drukke correspondentie met zijn achterkozijn Frans Jozef jr. de Castro over genealogie en heraldiek.

Jacob Antoon de Castro (Sint-Niklaas 1718 – Waasmunster-Sombeke 1767) studeerde bij de paters Oratorianen te Thuin. In 1744-45 schreef hij zich in aan de universiteit te Leuven en werd licentiaat in de rechten. Hij werd ook priester en was eerst oratoriaan-onderpastoor in de kerk van Sint-Niklaas, daarna kapellaan van het vrouwenklooster Nieuwenbossche te Gent. In 1747 woonde hij te Lokeren, later te Sombeke *aen de capelle*, hij werd toen kanunnik genoemd. Hij stelde een grafschriftenverzameling en ook een ‘kroniek’ (meer een *memoriaal*) van het Land van Waas samen.

Een eerste ex libris de Castro

Nevenstaand heraldisch ex libris vonden we gekleefd in meerdere genealogische of heraldische handschriften. Het voorbeeld hiernaast komt uit een handschrift met kwartierstaten van kanunnikessen van Denain¹⁰. In de vier kwartieren herkent men de familiewapens *de Castro*, *Lopez*, *Bayard* en *Sanchez* uit de grafsteen van 1639.

Een ex libris is een bezittersmerk (*ex libris meis* (Lat.) = ‘uit mijn boekenverzameling’) en dus zeker geen bewijs van *auteurschap* van het boek of handschrift waarin het gekleefd is. Dit is zelfs hoogst uitzonderlijk het geval voor ex librisen gekleefd in gedrukte boeken van een verzameling: deze zijn bijna altijd geschreven door iemand anders dan de bezitter van een exemplaar ervan. Ook een in een handschrift gekleefd ex libris kan naar een bezitter verwijzen die *niet* de samensteller is van het handschrift.

*Eerste ex libris de Castro (VI. Frans Jozef jr.)
(RAG, Fonds DDB, nr. 2527)*

Van de handschriftelijke werken waarin we het hierboven afgebeelde ex libris aantreffen weten we echter wél zeker dat zij door Frans Jozef jr. de Castro samengesteld en geschreven zijn. Niet omdat de auteur zich er in bekend maakt, want hoogstens wordt in de titel (en lang niet altijd) de initialen *d. C.* vermeld, maar wel door het geschrift zelf. Het geschrift van Frans Jozef jr. de Castro is namelijk ten overvloede gekend uit tal van brieven door hem geschreven die in meerdere archiefdepots kunnen aangetroffen worden. Het is ook vrij karakteristiek: een ongeunsteld rond geschrift, wars van alle barokke versierselen en door zijn duidelijk gevormde letters ook goed leesbaar. Hij hanteert daarnaast ook een erg verzorgde meer kalligrafische variant maar ook deze is goed identificeerbaar omdat deze op eenzelfde of op de tegenoverliggende bladzijde vaak vergezeld gaat van aanvullende notities in zijn gewone geschrift. Ook de heldere tekenstijl waarmee hij wapenschilden tekent in zijn handschriften of ook soms in zijn brieven maakt mede zijn geschriften heel herkenbaar.

Zijn geschrift verschilt ook erg van dat van bv. zijn achterneef Eugenius Franciscus die zich op dezelfde terreinen bewoog. We kennen het geschrift van deze laatste uit documenten door hem ondertekend. In het bijzonder vermelden we de doopakte van 18 oktober 1731 van de oudste dochter Carolina Eugenia van Frans Jozef jr. waarvan het doopsel door Eugenius Ignatius werd toegediend (hij nam dus de plaats in van de pastoor van Sint-Niklaas) en waarbij hij eigenhandig de tekst van de akte in het doopregister schreef en ondertekende als *Eug. Ign. De Castro, can: grad: S. Bavoni*.

Op zoek naar het juiste lid van de familie de Castro voor het eerste ex libris

Het eerste kwartier in het gevierendeelde wapen in het ex libris identificeert de gebruiker ervan als *een* lid van familie de Castro maar zegt nog niet om welk lid het precies gaat. De handschriften waarin het gekleefd werd zijn dan wel zeker geschreven door Frans Jozef jr., maar het ex libris zou ook na zijn dood erin kunnen gekleefd zijn door een familielid de Castro die zijn handschriften erfde.

Welke erfgenaam de Castro komt eventueel in aanmerking? Een mogelijke kandidaat zou bv. Eugenius Franciscus de Castro kunnen zijn, gezien hij een zelfde belangstelling voor genealogie en heraldiek had. Maar hij valt toch meteen af want hij overleed immers nog voor Frans Jozef jr. (resp. in 1762 en 1766).

Frans Jozef jr. zelf had één zoon en twee dochters. Zijn enige zoon Frans

Antoon Jozef de Castro (°Sint-Niklaas, 22 maart 1729) erfde van hem de titel van heer van Puyvelde. Hij had een nogal ongewoon leven. Hoewel hij in Leuven een licentie in de rechten had behaald (zijn origineel diploma van 22 december 1750 van de universiteit bleef bewaard), ontwikkelde hij al snel een alcoholverslaving en leed hij aan een vallende ziekte veroorzaakt door het drankmisbruik. Hij leidde ook een liederlijk leven: hij had twee bastaardkinderen bij verschillende moeders, het eerste gedoopt te Waasmunster op 6 juli 1751 (d.i. nauwelijks enkele maanden nadat hij zijn diploma in Leuven had behaald ...) en het tweede gedoopt te Sint-Niklaas op 30 juli 1757. In 1762 liet zijn vader hem colloqueren in het klooster der Alexianen te Gent en in 1765 deed het schepencollege van Sint-Niklaas hetzelfde, maar nu in het Alexianenklooster te Mechelen. Hij overleed ongehuwd op 20 november 1771, 42 jaar oud. Het lijkt zeer onwaarschijnlijk dat hij belangstelling zou gehad hebben voor de handschriften van zijn vader.

Zijn moeder Maria Catharina de Neve overleefde haar zoon nog zes jaar. Als weduwe verbleef ze te Brussel bij haar oudste dochter. De handschriften van haar echtgenoot bleven ook bij haar na diens overlijden zoals blijkt uit verdelingen van haar nalatenschap. Na haar overlijden in 1777 werden de handschriften het gemeenschappelijk bezit van de beide dochters en schoonzons (hun enige broer was al overleden (zie hoger)). Deze schoonzons, die onderling ook broers waren, waren: Fredericus Eugenius Franciscus de Beelen-Bertholff (+7 april 1805 en met zijn echtgenote begraven onder een grafsteen in de Canowega Chapel, Hanover, Pennsylvania, USA) en zijn jongere broer Nikolaas Ignatius Ferdinand (Brussel, +15 september 1798). Alle handschriften van Frans Jozef jr. de Castro die we kennen volgden de weg van overerving vanuit de familie de Beelen-Bertholff naar van der Meere en Desmanet de Biesme, tot zij vanuit deze laatste familie eind 19de en in de 20ste eeuw verspreid raakten over het Stadsarchief Oudenaarde, het Rijksarchief te Gent en bij privé-eigenaars zonder familiebanden.

Alles wijst er dus op dat het hoger afgebeelde ex libris door Frans Jozef jr. de Castro zelf op zijn eigen handschriften werd gekleefd.

Nog in zes andere handschriften van hem treft men identieke exemplaren aan:

(zonder titel) een hs. met lijsten van edelen van Vlaanderen en grafschriften te Oudenaarde en Pamele (SAO, Gift DDB, nr. 40);

(zonder titel) een hs. met kwartierstaten van familieleden de Castro en aanverwante families (idem, nr. 41);

een hs. in 4 vols. getiteld *GENEALOGIES / des / FAMILLES NOBLES / des pays bas*;
 een hs. in 3 vols. getiteld *QUARTIERS / GENEALOGIQUES / DES ILLUSTRÉS ET NOBLES / FAMILLES / des pays bas ... par D.C.*;
 een hs. getiteld *Additions et corrections / sur le Nobiliaire des pays Bas et du Comté / de Bourgogne* en
 een wapenboek in 2 vols. getiteld *Dictionnaire heraldique contenant une grande quantité de blasons des armes ...* (blazoeneringen, geen tekeningen) (deze laatste vier alle in privaat bezit).

In het eerstgenoemde handschrift in SAO (nr. 40) staat onder het ex libris in potlood bijgeschreven: *ex libris chanoine de Castro y Toledo*. Deze toewijzing is onterecht. Het is niet geschreven door Eugenius Ignatius maar door Frans Jozef jr. de Castro. Ook de eerste twee en het vierde handschrift in privaat bezit werden in de jaren 1968 – 1985 herhaaldelijk ten onrechte genoemd als geschreven door Eugenius Ignatius terwijl ze in het geschrift van Frans Jozef jr. de Castro zijn.¹¹

De plaatsnijder

Onder de tekening lezen we: *N: Heylbrouck fecit*, waarmee de kunstenaar die het graveerde zich bekend maakt. Te Gent was er een familie van drie generaties plaatsnijders Heylbrouck¹²: Michel Heylbrouck, zijn zoon Norbert (Gent, 1700 – Brussel, 1762) en kleinzoon Norbert François (Gent, 1734 – Brugge, 1785). Dit eerste ex libris wordt in een bijdrage in een tijdschrift *Boekmerk* over ex libriskunst in 2002 toegeschreven als gestoken door de eerste Norbert¹³. In die bijdrage was overigens niet bekend voor welk lid van de familie de Castro dit ex libris werd gemaakt. Het antwoord is dus: Frans Jozef jr. de Castro.

De drukker

De drukker van het ex libris was allicht Jozef Stevens van Gent. We lezen immers in een brief van Frans Jozef jr. aan Eugenius Ignatius de Castro de volgende merkwaardige zin (in een mix van Frans en Vlaams)¹⁴: *“je vous prie de faire imprimer chez Joseph Stevens plaetdrucker woonende in de Meulenaers straet tot Gendt 200 exemplaires de mes armes, c’est pour les plaquer dans mes livres, lors qu’il aura fait relire [?] la planche et aijer la bonté de le payer, sij moeten maer gedrukt worden op papier de groote van de plaet.”* Helaas is per abuis op deze brief géén datum (en ook geen plaats van afzending) vermeld. We weten dus niet in welk jaar de 200 exemplaren van onder de pers

van Stevens kwamen. Maar uit de inhoud van de brief menen we toch een tijdsvork maart 1751 – december 1753 naar voor te kunnen schuiven¹⁵. Dan zou het ex libris in of voor 1753 gestoken zijn.

De kwartierschilden in het wapenschild

Bekijken we de acht kwartierschilden op de grafsteen van Diego sr. de Castro dan zien we links en rechts resp. de vier kwartierschilden van zijn grootouders en die van zijn echtgenote Joanna Lopez. In het wapenschild in het ex libris zien we in de kwartieren 1 en 4 de twee van Diego sr. de Castro's ouders: de Castro – Sanchez en in 2 en 3 de twee van zijn echtgenotes ouders: Lopez – Bayard.

Een gevierendeeld schild kan op twee manieren geïnterpreteerd worden, hetzij als een alliantiewapen Diego sr. de Castro – Joanna Lopez en dan de schilden van de ouders van beide echtelieden voorstellend, hetzij als een voorstelling van de vier wapens van de vier grootouders van Diego sr.'s zoon, Diego jr. (x Antonia Clara de Hertoghe).

Het ex libris is wel het persoonlijke boekmerk van Frans Jozef jr. de Castro, een *kleinzoon* van Diego jr. Hij lijkt dus *niet* gekozen te hebben voor een gevierendeeld wapen dat verwijst naar zijn *eigen* vier grootouders (deze zouden dan immers zijn: in 1 - 4: *de Castro – de Hertoghe* en 2 - 3: *van Coppenolle – de Grousseliers* of in zijn kwartierstaatnummers uitgedrukt: 4, 5, 6 en 7), maar wel te doen herinneren aan zijn verre voorouders Christoval de Castro x N. Sanchez en Francisco Lopez x Catherina Bayard of in zijn kwartierstaatnummers uitgedrukt: 16, 17, 18 en 19. Misschien wou hij de herinnering aan zijn Spaanse afkomst levendig houden; de eerste drie zijn immers Spanjaarden (de vierde (waarvan hij de naam ook als *Bayaert* schrijft) behoorde tot een familie uit de Nederlanden, nl. uit Atrecht (Arras)).

We merken op dat ook voor zijn achterkozijn Eugenius Ignatius de Castro die vier verre voorouders ook in *zijn* kwartierstaat de nummers 16, 17, 18 en 19 bekleden. Hij zou met evenveel recht een identiek gevierendeeld wapen kunnen gevoerd hebben. Maar nogmaals, het is het geschrift van de handschriften waarin dit ex libris gekleefd is én de uitsluiting van eventuele erfgenamen-bezitters van die handschriften met een naam de Castro die bewijzen dat het ex libris enkel dit van Frans Jozef jr. kan zijn.

Frans Jozef jr. de Castro tekende dit wapen ook in kleur vooraan in zijn handschrift *QUARTIERS GENEALOGIQUES DES ILLUSTRÉS ET NOBLES FAMILLES DES PAYS BAS*:

Een tweede ex libris de Castro

In de al eerder vermelde bijdrage in het tijdschrift *Boekmerk* (2002) worden nog twee andere ex librisen de Castro vermeld en daar toegewezen aan één-zelfde persoon Eugenius Ignatius de Castro (1796 – 1762). De informatie is ongetwijfeld overgenomen uit een publicatie van BENJAMIN LINNIG uit 1910¹⁶ waar die ene persoon ook twee ex librisen toegedicht krijgt.

Zoals gezegd wordt in voornoemde publicaties nooit aangegeven waar precies de getoonde ex librisen gevonden werden. Wil een lezer dat weten, dan moet hij blijkbaar maar zelf op zoek gaan ...

En al evenmin wordt in deze publicaties enige beredenering gegeven hoe men tot identificatie van de gebruiker van een vermeld ex libris is gekomen. De bronvermeldingen bij de ex librisen de Castro zijn schaars, vaag en niet gericht (GASTMANS) of onbestaand (LINNIG).

We beginnen met het volgende ex libris dat een gevierendeeld wapenschild voorstelt:

Tweede ex libris de Castro (V.ter.3. Eugenius Ignatius).

(Gent, St.-Baafs, kapittelbibliotheek, hs. nr. 1.)

Om de volgende paragraaf te begrijpen vragen we de lezer even snel een blik te werpen op de illustratie bij wat wij hierna het *derde ex libris de Castro* noemen op blz. 85 en dat “hellende” ex libris met de kardinaalshoed en kwasten even in het visueel geheugen op te slaan.

Over dat ex libris met de hoed en kwasten wordt in de publicaties van GASTMANS volgend commentaar gegeven “*Het exlibris zou volgens een nota aan P. Bergmans (doch zonder aanduiding van wie deze nota in het Frans heeft geschreven) geen voldoening hebben geschonken aan Ignace-Eugène¹⁷ de Castro y Toledo. Een van zijn vrienden (Hellin, ami intime) zei dat de wapens verkeerd waren weergegeven. Ignace-Eugène de Castro y Toledo bestelde dan een ander ex libris bij Pieter Wauters.*”¹⁸ LINNIG schrijft over het gevierendeelde, hiervoor afgebeelde: “*Cet ex libris, où le lambel ne figure pas, est probablement une marque de propriété du même, avant son élévation au canonicat.*” Volgens GASTMANS was dus het ex libris met de hoed en kwasten eerst en werd het later vervangen door het gevierendeelde, volgens LINNIG was het gevierendeelde eerst en pas daarna dit met de hoed en kwasten. Waarmee ze met elkaar in tegenspraak zijn.

De *P. Bergmans* is allicht Paul Bergmans (Gent, 1868 – Gent 1935), bibliothecaris en hoogleraar van de Universiteit Gent¹⁹. De *Hellin, ami intime* kan niemand anders zijn dan Emmanuel Auguste Hellin (° Antwerpen, 1724, † Gent, 1803). Deze was een 28 jaar jongere collega-kanunnik van Eugenius Ignatius de Castro in het Gentse kapittel van de St.-Baafskathedraal. Hij is de auteur van twee omvangrijke gedrukte werken over dit kapittel²⁰ en samensteller van tal van genealogische en heraldische handschriften²¹. In een brief van 29 januari 1760 van Frans Jozef jr. de Castro aan Eugenius Ignatius noemt hij hem *onsen zeer lieven vrindt den Ew. Heer Hellin*²². Als het gevierendeelde ex libris op aansturen van Hellin gemaakt werd, dan moet het na zijn benoeming van 23 maart 1753²³ in het kapittel gestoken zijn. Maar zoals verder blijkt heeft Hellin niets te maken met het ontwerp ervan.

De plaatsnijder

De plaatsnijder van het gevierendeelde ex libris identificeert zich met *P. Wauters, fecit*²⁴. Dit is allicht de graveur Pieter Wauters van Gent. Een brochure gedrukt in 1750 bij de Gentse drukker Petrus de Goesin, *Gelukwensch aen ... Gudwalus Seiger, LXX. abt van de exempte abdye van S.-Pieters op den Blandyn-berg nevens Gendt ...* bevat een gravure, getekend: *Pieter Wauters, sculp.* De catalogus van de universiteitsbibliotheek Gent waar we dit vonden vermeldt een geboorte- en overlijdensjaar: *Wauters, Pieter (1722 – 1777).*

Gravures van (P.) Wauters worden ook vermeld in drukwerk gepubliceerd te Gent in 1756, 1758, 1761, 1762, 1767, 1768 en 1779.²⁵

De kwartierschilden in het wapenschild

Het gevierendeelde schild toont hier slechts twee verschillende familiewapens: *de Castro* en *Lopez*, dus weer verwijzend naar heel verre voorouders (en die *in se* ook voorouders van Frans Jozef jr. zijn). Van Eugenius Ignatius' vader Jan Frans Alexander de Castro (1666-1743), burgemeester van Oudenaarde kennen we een lakzegel op een brief van 2 november 1699: daarin zien we eveneens een gevierendeeld wapen met in 1 en 4: *de Castro* en in 2 en 3: *Lopez*.²⁶ Ook zijn grootvader Francisco Christoval de Castro (1631 –1682) gebruikte hetzelfde wapen. Zijn wapen werd in 1681 met zeven andere in marmer aangebracht in de monumentale schouw in de schepenzaal van het Landhuis te St.-Niklaas.

Links: het lakzegel van V.ter. Jan Frans Alexander de Castro op een brief vanuit Oudenaarde, 2 november 1699. Rechts: het wapenschild van IV.bis. Francisco Christoval de Castro in wit marmer uit Landhuis Land van Waas, St.-Niklaas uit 1681. (SAG, Familiepapieren FP/1168 en Museum KOKW, St.-Niklaas.)

Kan het ex libris daarom eventueel niet van zijn vader Jan Frans Alexander de Castro zijn? Dan zou het van vóór 1743 moeten dateren, want hij overleed in dat jaar. De tijdsperiode waarin plaatsnijder Pieter Wauters (° 1722) actief was maakt dit moeilijk, want dan zou hij voor zijn 21ste moeten gegraveerd hebben. Voor zijn grootvader is het helemaal uitgesloten, gezien hij al overleden was in 1682 en de plaatsteker pas 40 jaar later werd geboren.

Een ex libris is nodig bij een grote boekenverzameling. Of Jan Frans Alexan-

der de Castro een grote boekenverzameling had weten we niet, maar voor zijn zoon Eugenius Ignatius is het antwoord wel voluit bevestigend: zijn verzameling die na zijn overlijden geveild werd te Gent op 13, 14 en 15 juli 1762 telde 499 loten en nog eens 16 loten «verboden» boeken²⁷.

Er is echter een doorslaand bewijs dat het gevierendeelde ex libris van Eugenius Ignatius de Castro is. In de verzameling handschriften van de vroegere *St.-Baafslibrije*, bewaard in het kapittel van de St.-Baafskathedraal te Gent, steekt ook een 17de-eeuws handschrift over de abten, bisschoppen en kanuniken van de Gentse St.-Baafskathedraal dat een ex libris heeft met drukkersmerk «*P. Wauters fecit*» op de binnenkant van het voorplat. Errond staat een door Eugenius Ignatius geschreven en ondertekende nota, gedateerd 23 juni 1761, betreffende de onvreemdbaarheid van dit boek²⁸:

Ook op f° 1r vindt men nogmaals de handtekening van *E.I. de Castro, can. grad. sancti Bavonis*.²⁹

En bovendien vinden we ook op een gaaf bewaard lakzegel op een brief van Eugenius Ignatius de Castro van 8 januari 1755 hetzelfde wapen in schildvorm terug. Het wordt daar opgehouden door een engel staand achter het schild, zichtbaar vanaf het middel, met gespreide vleugels en met gestrekte armen die met de handen de hoeken van het schild omklemmen³⁰ (het engeltje op zijn ex libris is hiervan a.h.w. het jongere broertje).

(Gent, St.-Baafs, kapittelbibliotheek, hs. nr. 1.)

Van de twee vorige ex librisen vinden we ook een exemplaar van elk in een verzamelschrift van Jean Pierre Antoine Weemaer (Brugge, 1734 – Gent, 1802), kapellaan van Gent St.-Veerle.³¹ Eronder schreef hij aan wie

Lakzegel van Eug. Ign. De Castro, 8 januari 1755. (RAG, Archief St.-Baafs en Bisdom Gent, nr. 6.490)

ze toebehoorden. Bij dit gegraveerd door P. Wauters: Eugenius Ignatius de Castro ij Toledo canoninck en cantor van St Baefs tot Ghent (correct) en bij dit gegraveerd door N. Heylbrouck: De Castro Puijvelde, frere du susdit. (niet geheel correct: Frans Jozef jr. de Castro Puijvelde was een achterkozijn van Eugenius Ignatius).

Een derde ex libris de Castro

Richten we ons nu op het onderstaande ex libris dat door de auteurs LINNIG (1910) en GASTMANS (2002) als een ander ex libris van Eugenius Ignatius de Castro werd bestempeld, zij het met tegengestelde visies dat het ene het andere op een bepaald moment zou vervangen hebben.

Hier wordt geen gevierendeeld wapen maar uitsluitend het eigenlijke familie-wapen de Castro afgebeeld. Maar wel met in het schildhoofd een barensteel met drie hangers. Het toevoegen van een barensteel is een heraldische breuk die vaak gebruikt wordt om een jongere tak aan te duiden. Verder is er ook een kardinaalshoed met aan weerszijden drie kwasten boven het schild te zien, wat wijst op een persoon die een kerkelijke waardigheid bekleedt. Dit past erg goed op Eugenius Ignatius de Castro: hij stamde immers af van IV.bis.-Francisco Christoval (°1631), een jongere broer van IV. - Diego jr. (°1623 en grootvader van Frans Jozef jr.). Eugenius Ignatius was gegradeerd kanunnik vanaf 1729 tot aan zijn dood; de kardinaalshoed met kwasten zijn dus evenzeer op hun plaats. We zien ook dat de plaatsteker opnieuw N: Heijlbrouck was uit Gent die ook het ex libris van zijn achterkozijn Frans Jozef jr. had gestoken. Deze drie elementen passen dus perfect bij Eugenius Ignatius.

Maar is dit daarom *doorslaggevend* als bewijs? Voor LINNIG en GASTMANS blijkbaar wel. Maar hun conclusie blijkt te haastig te zijn genomen zoals overduidelijk blijkt

Derde ex libris de Castro (VI.bis.1. Jacob Antoon).

uit het nevenstaande rouwbord:

Rouwbord van kan. Jacob Antoon de Castro, heer van Sombeke. (Olieverf op hout, 89 x 89 cm, Museum KOKW, St.-Niklaas.)

Er valt niet naast te kijken, het is in al zijn details exact dezelfde voorstelling als het ex libris. Het vermeldt OBIT 7 8BRIS 1767: overleden op 7 oktober 1767.

Dit rouwbord betreft daarom *niet* Eugenius Ignatius (overleden te Gent op 13 mei 1762 en begraven in de St.-Baafskathedraal³²) maar wel VI.bis.1. Jacobus Antonius de Castro, overleden op het kasteel van Sombeke (Waasmunster) en begraven op 8 oktober 1767 in de kapel van Sombeke. Zijn rouwbord hing in deze kapel tot het in 1899 geschonken werd aan het museum van de Kon. Oudheidkundige Kring van het Land van Waas te Sint-Niklaas. Ook hij was kanunnik: in diverse brieven aan hem gericht wordt hij in het adres expliciet kanunnik genoemd (en als wonend te Sombeke bij zijn vader³³) (die hem nog 20 jaar zou overleven ...).

Gezien zijn vader VI.bis. Antoon Frans Jozef de Castro een jongere broer was van VI. Frans Jozef jr. de Castro, gebruikte VI.bis.1. Jacobus Antonius een barensteel boven de burchttoren teneinde verwarring te vermijden met het wapen van zijn oom. Toen de echtgenoot Jan Karel Snoy van Jacobus Antonius de Castro's zuster Anna Jacoba Josepha overleed in 1783, werd voor hem een grafsteen gemaakt in de kerk van Sombeke waarop zijn en haar wapenschild werden afgebeeld. Op deze steen bevat haar familiewapen ook een barensteel boven de burchttoren.

Een barensteel (jongere tak) en een kardinaalshoed met kwasten (kanunnik) passen evenzeer bij Jacob Antoon de Castro en dat ook N. Heijlbrouck uit Gent als graveur was aangezocht zal allicht zijn omdat zijn oom Frans Jozef jr. er al een mooi ex libris had laten maken.

Nog enkele andere exemplaren van een van deze ex librissen

We vonden nog enkele andere vermeldingen van een ex libris van een de Castro gegraveerd door N. Heijlbrouck maar zonder de voorstelling gezien te hebben (de bronnen geven geen informatie waar die te vinden). We weten dus niet of het in deze gevallen om het ex libris van Franz Jozef of van Jacob Antoon gaat:

- J.F. VERSTER, 'Boekmerken' in: *de Navorscher*, 48 (1898), pp. 287-304, vermeldt op p. 301 een ex libris met vermelding *N. Heijlbrouck fecit* en gesig-neerd met *de Castro*;
- de veilingcatalogus H. Godts, Brussel, 1 december 2001, lot 25 ver-meldt een boek BERNARDUS DE JONGHE, *Ghendtsche geschiedenissen ...*, Gent, 1746 met herkomst «de Castro y Toledo (ex libris gegraveerd door N.Heijlbrouck)».

Eindnoten

¹ Gebruikte afkortingen: **DDB**: Desmanet de Biesme, **KOLW**: Kon. Oudheidkun-dige Kring van het Land van Waas, **RAG**: Rijksarchief te Gent, **SAG**: Stadsarchief Gent, **SAO**: Stadsarchief Oudenaarde.

² Een studie over deze familie en het genealogisch-heraldisch oeuvre van enkele leden is in voorbereiding.

³ Allicht het dorpje San Cebrián *de las Amayuelas* thans San Cebrián de Campos, provincie Palencia, regio Castilla y León.

⁴ Het opschrift luidt: D.O.M. DIDACI SANCHEZ DE CASTRO, CASTELANI, TOPAR(CHA)^E DE BERLARE ET DE BARELDONCK, QUOD VINCI POTUIT HIC IACET. SUB PHILIPPIS III ET IV, CATHOLICIS REGIBUS, ANNIS XXXVI DIVINÆ PRIMUM, TUM SUE ETIAM GLORIÆ IN BELGIO, PROQ(UE) BELGIO MILITAVIT, GEMINO HUIUS CLAUSTRO IULIACO ET SASSO CONTRA HOSTES BATAVOS SEMEL ET ITERUM CUM TRIBUNITIÂ POTESTATE PRÆFECTUS, DEO ET REGI FIDEM SUAM, VIRTUTEMQUE PROBAVIT. TANDEM ANNO SAL(UTIS) XVI^C XXXIX, ÆTAT(IS) LV, IAN(UARI) DIE X, BELGIO ÆREPTUS, MORTIS SUE DEPOSITUM HIS RELIQUIT. D(OMINA) IOANNA LOPES DE TOLEDO COMMUNE HOC SIBI ET SUO CONIUGI POSUIT MONUMEN-TUM; QUE OBÏT 5 NOVEMBRIS 1646. Vertaald luidt dit (met dank aan Hector Lievens voor de vertaling): *Jacob Sanchez de Castro van Castilië, heer van Berlare en Barendonk ... ligt hier. Onder de katholieke heersers Philips III en IV heeft hij*

in gedurende 36 jaar, vooral tot glorie van God maar ook tot eigen eer, in België [Zuidelijke Nederlanden] als legeraanvoerder gefungeerd bij de belegeringen van zowel Gulik als Sas van Gent tegen de vijandige Bataven [Noord-Nederlanders], een eerste en een tweede maal. Bekleed met het gezag van militair gouverneur heeft hij ten slotte voor God en de koning zijn trouw en moed bewezen. In het jaar van onze verlosser 1639 is hij in België overleden in de leeftijd van 55 jaar op de 10de dag van januari. Zijn stoffelijk overschot rust hier. Vrouw Joanna Lopez de Toledo heeft in deze gemeenschap deze grafzerk laten oprichten voor haar zelf en voor haar echtgenoot. Welke overleed op 5 november 1646.

⁵ Die van Eugenius Ignatius werd op 13, 14 en 15 juli 1762 openbaar geveild te Gent (499 + 16 loten, zie verder).

⁶ A. SCHILLINGS, *Matricule de l'Université de Louvain*, Brussel, Academie van België, 1963, VII (21 dec. 1683-eind febr. 1734), resp. p. 239, nr. 66 (29 aug 1706-28 feb 1707): *Minorenes philosophi fuerent centum et quindecim. Castrenses: Franciscus Josephus Xanches de Castro y Toledo ex Sancto Nicolao* en p. 310, nr. 28 (1 sept. 1713-27 feb. 1714): *Intitulati maiorenes fuerunt triginta duo: Dominus Franciscus Josephus Xanches de Castro II Toledo ex Sancti Nicolai Wasianus*.

⁷ Een laatachtste-eeuwse kopie ervan werd gepubliceerd in de *Annales du Cercle Archéologique du Pays de Waes*, dln. 10, 11 en 12. Een minuut ervan bevindt zich in het Rijksarchief te Gent.

⁸ Hiervan hopen we ook een overzicht te publiceren.

⁹ A. SCHILLINGS, *Matricule ...*, 1963, VII, p. 330, nr. 5: *Intitulati nobiles fuerunt novem: Praenobilis Dominus Eugenius Ignatius de Castro, Aldenardensis*.

¹⁰ RAG, Fonds DDB, nr. 2527: (f° 9r) *Liste de Abbesses / et Chanoinesses / de Denain. / avec leurs Armes, et / quartiers, Tirée du / Registre des Dames / Chanoinesses, / et quelques / remarquez sur / les Quartiers*.

¹¹ DR. L. GOEMINNE in *Vlaamse Stam*, 1968, gele blz. *4; 1969, gele blz. *35; 1975, gele blz., *560; 1976, gele blz. *112; 1978, gele blz. *56 en E. VERCAEMST, *De adellijke familie van der Gracht*, Leuven, 1985, licentiaatsthesis, p. xvii.

¹² Over deze familie van plaatsnijders, zie vooral (maar zonder één enkele illustratie): CH. GILLEMEN, 'Notes sur les Heylbrouck', in: *Revue belge de numismatique et de sigillographie*, (74) 1922, p. 111-118.

¹³ ANDRÉ GASTMANS, 'Oude Vlaamse exlibrisgrafiek; Norbert Heylbrouck I', in: *Boekmerk, tijdschrift voor exlibriskunst*, 2002/1, pp. 198-201 met vele illustraties. In deze bijdrage wordt echter nooit aangegeven waar precies de besproken ex librisen aangetroffen werden zodat een lezer het raden er naar heeft waar de boeken of handschriften waarin ze gekleefd zijn bevinden.

¹⁴ RAG, Fonds DDB, nr. 972.

¹⁵ Dit op basis van twee passages in deze brief (die in hoofdzaak over genealogie gaat).

- op f° 1v: i.v.m. de familie Baert schrijft Frans Jozef jr.: *Il me semble d'avoir veu chez*

feu mad.e de Beauvoorde ou ailleurs, que sa mère portoit dans ces armes [Baert]... De 'wijlen Mevr. van Beauvoorde' betreft zeer verml. Marie-Françoise le Vasseur de Guernonval (°Gent St-Baafs, 1 juni 1675, †Gent St.-Michiels, 15 maart 1751), dochter van Alexander le Vasseur, gezegd de Guernonval en Maria Judoca Baert. Haar moeder was dus een *Baert*. (Zie A. MERGHELYNCK, *Le fief-manoir dit le château de Beauvoorde*, Brugge, 1900-1901, I, pp. 148-155, i.h.b. 148, 153 en 155). Haar echtgenoot Philips de Bryarde (°Gent, 23 maart 1679, †Gent, 27 augustus 1735) was inderdaad ook heer van *Beauvoorde*. Dit leengoed was een bos in Watou, deels in Vlaanderen, deels in Frankrijk. De familie de Bryarde had kort tevoren meer dan 100 jaar gewoond te Wulveringem bij Veurne in een kasteel dat naar dit leengoed *Beauvoorde* werd genoemd (en ook nog op vandaag). De families de Bryarde en de Castro waren zelfs onderling verwant via de familie de Hertoghe: de grootvader van Philips, Jacob de Bryarde (° Wulveringem, ca 1578, †Veurne, 1652) was gehuwd met (dl.2, p. 211) Alexandrina de Hertoghe (d.v. (p. 204) VII.bis. Charles, z.v. (p. 191) VI. Jan, z.v. (p. 190) V. Gillis de Hertoghe en Anna van Exaerde). Jacob de Bryarde had in 1623 een uitgebreid genealogisch handschrift samengesteld over zijn familie en aanverwante families, versierd met ingekleurde wapenschilden en met getranscribeerde akten als bewijsstukken (zie voor een korte beschrijving: A. MERGHELYNCK, *Vade-mecum ...*, Doornik, 1896-97, p. 303). Voor Frans Jozef jr. de Castro moet dit in zijn tijd al 100 jaar oude handschrift een belangrijke bron geweest zijn over de familie van zijn eigen grootmoeder (dl. 2, p. 202) Antonia Clara de Hertoghe (d.v. (p. 200) VIII. Charles-Philippe, z.v. (p. 197) VII. Charles, z.v. (p. 197) VI.bis François, z.v. (p. 190) V. Gillis de Hertoghe en Anna van Exaerde). Gezien Mevr. van *Beauvoorde* overleden was op 15 maart 1751 moet de brief dus van na die datum dateren.

- nog op f° 1v en iets ervoor lezen we: *pour ce qui regarde la demande de Mr le Doien Schijnckel ...*

De '*deken Schijnckel*' is zeer verml. Omaar Schijnckel (° Pollinkhove 8 sept. 1706, †Gent, 22 augustus 1768). Hij was licentiaat in de rechten, priester en in 1727 kanunnik van de collegiale St.-Walburgakerk te Veurne, in 1738 *deken* van de collegiale St.-Salvatorskerk te Brugge en vanaf 13 december 1753 kanunnik van St.-Baafs te Gent. (Na eind 1753 was hij dus ook een collega-kanunnik van Eugenius Ignatius de Castro.) In een andere brief van Frans Jozef jr. de Castro aan Eugenius Ignatius van 1 maart 1759 (RAG, Fonds DDB, nr. 972) wordt gesproken van *cosyn den canoninck Schijnckele, ... synen broeder den heer van Montigny*. Omaar Schijnckel had inderdaad een oudste broer Bruno Alexander (°Pollinkhove 27 februari 1698, †Pollinkhove 6 juni 1760, burgemeester-landhouder van stad en kasselrij Veurne). Hij was heer van Montigny (een heerlijkheid in Nieuwkapelle bij Veurne met 13 achterlenen). Hun vader (dl. 2, p. 221) III. Pieter Jan Schijnckele (†Veurne, St.-Denijs, 1717) was een achterkleinzoon (z.v. (dl. 2, p. 211) II.bis. Catherine Françoise Helene Heurlebout, d.v. (dl. 2, p. 220 en dl. 1, pp. 102-103) I. Maria Alexandrine de

Bryarde, d.v. (dl. 1, pp. 84-85)) van de hiervoor al vernoemde Jacob de Briarde, heer van Beauvoorde en Alexandrina de Hertoghe. Met *cosyn* wordt *verwante* (zowel voor verre als nabije) bedoeld. De verwantschap loopt hier dus ook via het echtpaar Jacob de Bryarde en Alexandrina de Hertoghe. Gezien *'deken Schijnckel'* deken was tot 13 december 1753 zou de brief van vóór die datum moeten dateren.

Binnen die tijdsvork 15 maart 1751 tot 13 december 1753 vinden we nog twee andere brieven van Frans Jozef jr. aan Eugenius Ignatius waarin sprake is van *Mr Schinkele (die seer gegroet wordt)* (i.v.m. een grafschrift, 3 november 1751) of *voor den heer Schijnckel de 8 quartieren ...* (i.v.m. de families de Hertoghe en de Briarde *uijt den boeck van wijlent Mevrouw Beauvoorde*, 7 december 1752).

¹⁶ A. GASTMANS, 'Oude Vlaamse exlibrisgrafiek...', zie hoger, p. 198 met twee afbeeldingen; BENJAMIN LINNIG, *Nouvelle série de bibliothèques et d'ex libris d'amateurs belges aux XVIIe, XVIIIe et XIXe siècles*, Brussel, G. Van Oest, 1910, pp. 172-173 met dezelfde twee afbeeldingen.

¹⁷ Merk op dat de volgorde van voornamen fout is weergegeven.

¹⁸ De commentaar hapert toch wel wat: aan Eugenius Ignatius de Castro zou gezegd zijn dat de wapens verkeerd waren weergegeven: de meervoudsvorm "wapens" veronderstelt toch een gedeeld of gevierendeeld wapen? Maar in het wapen door Norbert Heylbrouck gestoken komt toch maar één schild voor (?).

¹⁹ Zie CH. VAN DEN BORREN, 'BERGMANS (Paul-Jean-Etienne-Charles-Marie)', in: *Biographie Nationale*, Brussel, dl. 32 (1964), kol. 53-58. Heraldici kennen hem als de uitgever van het *Armorial de Flandre du XVIme siècle*, Brussel & Parijs, 1919.

²⁰ E.A. HELLIN, *Histoire chronologique des évêques et du chapitre exempt de l'église cathédrale de S. Bavon à Gand; suivie d'un recueil des epitaphes modernes et anciennes de cette eglise*, Gent, P. de Goesin, 1772; [E.A. HELLIN], *Supplément généalogique, historique, additions et corrections à l'histoire chronologique des Eveques et du chapitre exempt de l'église cathédrale de S. Bavon à Gand*, Gent, 1777. In het eerste werk, op. 158 schrijft Hellin over Eugenius Ignatius de Castro en noemt hem op zijn beurt: *mon ami intime & sincere*.

²¹ Zie KBR, Fonds Goethals, hs, nrs. 746-754.

²² RAG, Fonds DDB, nr. 972.

²³ A.G. DEMANET, 'HELLIN (Auguste Emmanuel)' [lees: Emmanuel Auguste], in: *Biographie Nationale*, 8 (1885), kol. 897-900.

²⁴ Geen vermelding in *Biographie Nationale ...* of *Nationaal Biografisch Woordenboek* (delen 1-21) (ook niet als *Wouters*). A. GASTMANS, in 'Oude Vlaamse exlibrisgrafiek', 2002/1, p. 199 beloofde dat 'dit exlibris bij een latere voorstelling van deze graveur zal worden besproken', maar in zijn vervolgartikels in hetzelfde tijdschrift vernemen we niets meer over die graveur of dat ex libris ...

²⁵ F. VANDERHAEGHEN, *Bibliographie Gantoise, recherches sur la vie et les travaux des imprimeurs de Gand (1483-1850)*, III: 1.te partie du XVIIIe siècle, IV: 2.de partie du XVIIIe siècle, Gent, 1861, 1862, resp. de nrs. 3004, 3025, 4127, 4823, 3856, 4848

en 4974. We vonden ook nog: N.N., *Description du jubilé de sept cens ans de S. Macaire, patron particulier contre la peste, qui sera célébré dans la ville de Gand*, Gent, 1767: gravures van o.a. P. Wauters *f(ecit)*. *aqua forti* naast werk van andere graveurs zoals F. Heylbrouck en J.L. Wauters.

²⁶ SAG, Familiepapieren FP/1168 (in de losse bladen). De handtekening op de brief heeft wel geen initialen, maar is voor de rest identiek aan deze van een andere brief van hem van 30 juni 1699 (RAG, Fonds DDB, nr. 940). Ook is Jan Frans Alexander de enige de Castro die in 1699 als volwassene in Oudenaarde woonde.

²⁷ *Catalogue d'une belle collection de livres de theologie, droit, histoire, voyages, heraldiques et genealogiques pour la plupart bien conditionnés; delaisées par feu Mr Eugene Ignace de Castro, chanoine & chantre de la Cathedrale de St Bavon à Gand*, Gent, P. de Goesin, *libraire dans la Veldtstraet*, 1762, 55 pp. (in sterfhuis Bisdomsstraat Gent). De boeken zijn gelijst volgens formaat, alle onderwerpen door elkaar. De data van de veiling is amper twee maand na zijn overlijden. Dat de veiling zo snel plaatsgreep kwam allicht omdat hij in een gehuurd huis woonde, de inboedel moest liefst zo snel mogelijk weg, de huur liep immers onverminderd door ...

²⁸ K.G. VAN ACKER, 'De handschriften der vroegere St.-Baafslibrijë thans nog bewaard in de bibliotheek van het kapittel van de St.-Baafskathedraal te Gent', in: *Handelingen van de Maatschappij voor geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, 14, (1960), pp. 63-86, i.h.b. p. 66. Deze auteur vermeldt steeds E.F. de Castro i.p.v. E(ugene) I(gnace), maar de verwarring is begrijpelijk, in zijn geschrift is een hoofdletter "I" zeer gelijkend op een hoofdletter "F". Zijn nota luidt: *Hic liber namquam potest transive ad manus laicas sed absolute post mortem meam et sic deinceps alicui Reverendo Domino de capitulo nostro tradi debet. Ita jubeo 23a juny 1761 E.I. de Castro can: canto Sancti Bavonis*. (Dit boek mag niet in handen van leken worden doorgegeven na mijn dood ...). Met dank aan kan. Ludo Collin, archivaris en bibliothecaris van het bisdom Gent en rector van de St.-Baafskathedraal.

²⁹ Van Eugenius Ignatius de Castro ziet men ook nog op een glasraam in de crypte van de Gentse St.-Baafskathedraal hetzelfde gevierendeelde wapen (foto in kleur hiervan in E. VAN DEN BREEN & R. VERSTRAETEN, 'De bewoners van het kasteel van Berlare', in: *Heem- en Oudheidkundige Kring Berlare*, 2008, nr. 2, p. 46). Of dit een eigentijdse of bv. 19de en 20ste-eeuwse voorstelling is, is onduidelijk: vooral de tekening van de burchtoren in het wapen de Castro lijkt ons iets te 'modern'.

³⁰ RAG, Archief St.-Baafs en Bisdom Gent, nr. 6.490.

³¹ Privébibliotheek J.D., te D. (dit handschrift bevat naast getekende ook ingekleefde gedrukte voorstellingen van wapenschilden zoals ex-librissen).

³² Zijn achterkozijn Frans Jozef jr. schrijft in zijn handschrift SAO, Gift DDB nr. 41, f° 45v dat het rouwbord van Eugenius Ignatius, alsook dit van zijn zuster, in de Gentse St.-Baafskathedraal werden opgehangen en dat in beide 16 kwartierschilden staan afgebeeld. Duidelijk een *ander* rouwbord dus.

³³ RAG, Fonds DDB, nr. 981.